

Prof. Dr. Asuman ALTAY*

Dünya Ekonomik Forumu ve Küresel Rekabet Politikaları Üzerindeki Etkileri

Özet

Küreselleşme ile uluslararası rekabet konusu giderek daha önemli hale gelmiştir. Özellikle ticaret ve sermaye hareketlerinin serbestleşmesi uluslararası rekabeti hızlandırmıştır. Günümüz dünyasında eskiden olduğu gibi küresel rekabeti ölçen iki uluslararası kurum bulunmaktadır. Bunlar, Uluslararası Yönetim Geliştirme Enstitüsü ve Dünya Ekonomik Forumudur.

Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum-WEF) ülkelerin rekabet güçlerine göre sıralandığı Küresel Rekabet Raporu'nu 1979 yılından beri yayımlanmaktadır. Rekabet gücü sıralaması gerçekte ülkelerin gelecek 5-10 yıl içerisindeki büyüme potansiyelini ortaya koymaktadır. Buradaki asıl amaç, ülkelerin verimlilik düzeyini belirleyen unsurların adlandırılması ve ülkenin güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesidir. Böylece ulusal düzeyde belirlenecek küresel rekabet stratejilerine yön verilmiş olacaktır.

Çalışmada öncelikle küresel rekabet sıralamasının belirlenmesinde etkili olan kurumlardan Dünya Ekonomik Forumu üzerinde durulacaktır. Daha sonra küresel rekabet politikalarının belirlenmesindeki etkilerini olumlu ve olumsuz yönleriyle inceleyecektir.

Anahtar Kelimeler: Küresel Rekabet, Ticaret ve Sermayenin Serbestleşmesi, Dünya Ekonomik Forumu, Verimlilik.

JEL Sınıflandırma Kodu: E62, F23, F41.

World Economic Forum and The Effects on the Global Competitiveness Policies

Abstract

Globalization with international competition issue is increasingly having important. Especially liberalization of trade and capital activities is accelerated by international competitiveness. In this world, there are two international institutions for measuring international competition. These are International Institute for Management Development (IMD) and World Economic Forum (WEF).

Globalization Competitiveness Report is published since 1979 by World Economic Forum (WEF) for showing range of countries competition powers. This range points out countries potential growth rates for future situation. Real aim in here calls namely level of productiveness and reflects strong and weakness for countries. Thereby global competition strategies are determined by national level.

In this study will be hold previously World Economic Forum (WEF) that reflects global competition ranges. Afterwards it is examined dimensions of positive and negative sense for policies of global competition.

Keywords: Global Competitiveness, Liberalization of trade and capital, World Economic Forum (WEF), Productiveness.

JEL Classification Codes: E62, F23, F41.

Giriş

Uluslararası ticaret küreselleşme hareketlerinin giderek artış gösterdiği 1990'lardan bu yana önemli ölçüde artmış ve karmaşık hale gelmiştir. Özellikle ticaretin ve sermayenin ülkelerarası serbestleşmesi ile rekabetin de arttığı gözlenmektedir. Öyle ki günümüzde rekabet gücü (competitiveness) ülkeler arasında büyüme performansındaki başarının adeta bir göstergesi haline almıştır.

Ülkelerin rekabet seviyelerinin ölçülmesi rekabet konularının belirlenmesi açısından bir ihtiyaçtır. Rekabet gücünü ülkeler için ölçen iki kurum söz konusudur. Bunlar; Uluslararası Yönetim Geliştirme Enstitüsü ve Dünya Ekonomik Forumu'dur.

Dünya Ekonomik Forumu 1979'dan bu yana Küresel Rekabet Raporu'nu yayınlamaktadır. Ülkelerin rekabet güçlerinin sıralandığı rapor, tüm dünyaya ülke ekonomileri hakkında çok önemli bilgiler ve ipuçları da sunmaktadır. Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum-WEF), küresel ekonomik konularda bir platform olarak ortaya çıkmıştır. 1979 yılından bugüne kadar her yıl yayımlanan "Küresel Rekabet Raporu (Global Competitiveness Report) ile Forumu resmi kayıtlı ülkelerin rekabet güçleri "mikro" ve "makro" açılardan analize tabi tutulmaktadır. Raporda yer alan "Küresel Rekabet Endeksi (Global Competitiveness Index-GCI) ile ülkelerin küresel rekabet içindeki yerleri ve sahip oldukları rekabet güçleri göreceli olarak tahmin edilerek bir durum tespiti yapılmaktadır. Bu tespit ülkenin içinde bulunduğu durumu göstermesinin yanında, geleceğe ilişkin oluşturması gereken tedbirlerin ve politikaların da neler olması konusunda fikirler vermektedir.

Çalışmada küresel rekabet sıralamasının oluşturulmasında belirleyici temel kurumlardan olan Forumun, kısa bir tarihçesi ve geçirdiği süreçler üzerinde durulacak, daha sonra rekabet, küresel rekabet

kavramları ile forumun sözü edilen kavramlarla ilgili ve rekabet politikalarına olumlu ve olumsuz etkileri üzerinde durulacaktır.

1. Rekabet, Rekabet Gücü ve Küresel Rekabet Kavramları

Rekabet iktisadi anlamda, iktisadi faaliyetlerde bulunan kimselerin faaliyet alanlarında daha iyiye (en iyiye) ulaşmak için oluşturdukları yarışmalı ortam olarak tanımlanabilir. Literatürde piyasa ekonomisi ve rekabet kavramları önemli bir yere sahip olmuştur. Rekabet kavramı ile ilgili olarak, konuya sadece iktisadi bir değer atfetmenin yanında kuralların konulduğu hatta yasal çerçevenin çizildiği ahlak ve etik kurallarının da eklendiği bir yapı hakim olmuştur.

Piyasa ekonomisinin olmazsa olmaz şartı rekabettir. Rekabet ilkesinden hareketle serbest piyasa ekonomisi kapsamında rekabete dayalı olarak kaynakların daha etkin kullanıldığı varsayılır. Böylece, tüketicinin elde ettiği fayda ile üreticinin sağladığı kar maksimizasyonunun azami ölçüde gerçekleştirildiği bir piyasa tesis edilmiş olur. Böylece, rakip malların fiyatları düşerken, pazarda daha büyük paya sahip olmak isteyen işletmelerin kalitelerini arttırmaları mümkün olabilir. Bu durumda rekabet, insan doğasında var olan ve çıkarını kollama eğilimi ile ilişkili bulunan bir davranışın belli bir piyasa modeli çerçevesinde düzenlenmiş biçimi şeklinde tanımlanabilir (Kılıçbay, 1985: 54)

Klasik İktisadın kurucusu Adam Smith, serbest bir piyasa ortamında rekabetinde serbest bir halde olacağını vurgulamıştır. Çok iyi bilinen "Ulusların Zenginliği" adlı kitabının "Malların Doğal ve Piyasa Fiyatları" adıyla anılan kısmın da, serbest rekabeti incelemektedir. Buna göre Smith, piyasa ile ilgili bilgilerin herkese açık ve girişin serbest olduğu bir rekabet piyasası tanımlamaktadır. Hatta bu durumda

firmaların aralarında ortak harekete yönelik herhangi bir anlaşma yapmadığı bir serbest rekabet kavramı üzerinde durmuştur. Ona göre, bir piyasada serbest rekabet ortamında belirlenen “fiyat” alıcının ödeme-yi kabul ettiği en yüksek, satıcının ise genelde kabul edebilecekleri en düşük fiyattır (Smith, 1997: 61).

Bunun yanında Smith, söz konusu kitabının “Malların Doğal ve Piyasa Fiyatları”nın incelediği kısımda, malların gerçekte piyasada oluşan fiyatlarının serbest rekabet fiyatı düzeyinde oluşmasını engelleyecek bazı unsurların da olabileceğini belirtmektedir. Buradaki en önemli engel, satıcıların bir araya gelerek fiyat belirlemeye çalışmaları olacaktır. Smith’in bu konuda bulduğu mükemmel denilebilecek çözüm ise “varsayımsal” olarak, piyasada faaliyet gösteren firmaların malın fiyatını bir araya gelerek etkileyemeyecek kadar çok sayıda olmalarıdır (Atiyas, 2001: 4). Ayrıca, devlette en azından rekabeti korumak ve sürdürülebilirliğini artırmak için düzenleyici roller üstlenerek piyasaya yardımcı olabilir. En azından devletin bu konudaki düzenleyici rollerini diğer deyişle müdahaleciliği Smith tarafından bir gereklilik olarak görülmüştür.

Piyasada rekabet ortamında Smith’in varsayımsal çözümü her zaman görülememektedir. Firmalar bazen kendi aralarında birleşerek rekabeti kısıtlayıcı anlaşma (kartel) yönlü hareket edebilirler. Aralarındaki rekabeti kısıtlamaya yönelik bu oluşumlar tüketici faydası açısından kayıplara neden olacaktır. Genelde de toplam refah üzerinde olumsuz etkiler ortaya çıkaracaktır. Bunun yanında tekelleşme eğilimleri de serbest rekabet ortamını bozucu etkiler meydana getirecektir (Özsunay, 1985: 7).

Rekabet politikalarını kurallar, yasal tedbirler ve oluşturduğu düzenleyici kurumlar aracılığı ile kontrol eden kamu kesimi ise, firmaların rekabeti kısıtlayıcı anlaşmalar ve birleşmeler yapmalarına ve bu şekilde piyasaya zarar vermelerine engel olmaya

çalışır. Piyasadaki rekabet gücü ile küresel düzeyde uluslararası ve çok uluslu firmalar arasındaki rekabet gücü “ekonomik güç” “yüksek karlılık” ve “piyasa aktörü” olma açısından çok önemli olmaktadır. Rekabet gücü ölçümleri genel olarak, karşılaştırılabilir iki unsur üzerinden yapılmaktadır. Bunlar; “toplam verimlilik faktörleri” ile “teknolojik yenilikler”dir. Rekabet gücünün artmasını önemseyen firmalar, endüstriler ve ülkeler çoğunlukla “verimlilik” üzerine odaklanmaktadır. Verimlilik ise başta “insan kaynakları”, “teknolojik yenilikler” ve “doğal kaynakların yenilenmesi” ile doğru orantılıdır (Çivi vd., 2008: 3-4).

Yukarıda sözü edilen rekabet gücünü artırıcı unsurların sağlanması “küresel ticaret” ve “küresel rekabet” açısından bütün ülkeler ve firmalar için geçerli değildir. Özellikle küresel ticaret açısından dünyanın “tek bir pazar” olma sürecine girmesi, rekabeti arttırdığı kadar özellikle uzun dönemde rekabeti kısıtlayıcı hatta tehdit edici bir hale de gelmiştir. Gülten Kazgan’ın daha 1990’lı yılların sonunda vurguladığı gibi, birçok ülkede faaliyet gösteren firmaların birleşmesiyle oluşan ve dünya ticaretini tek başına etkileyebilecek piyasa gücüne sahip olan küresel birleşmeler ile küresel rekabet özellikle gelişmekte olan ülkeler üzerinde, önemli etkiler meydana getirmiştir (Kazgan, 1997: 70).

Küresel rekabet kurallarının oluşturulması ve uygulanması konusunda ilgili uluslararası örgütler özellikle seksenli yıllardan itibaren sistematik bir şekilde çaba göstermektedirler. Bunun birçok nedeni arasında en göze çarpanı gelişmişlik seviyeleri ve piyasa kültürleri birbirinden farklı olan ülkelerin rekabet politikaları konusundaki algılarının da farklı olmasıdır. Bu durumda yeni küresel çözümler için başta Dünya Ticaret Örgütü olmak üzere, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı ile Avrupa Birliği çeşitli platformlarda bu konuda çözümler üretmeye çalışmaktadırlar (Demir, 1998: 48). Çünkü rekabet ile il-

günlü küresel düzeyde bir sistem kurulmadan giderek serbestleştirilmeye çalışılan dünya ticaretinin etkin bir biçimde işleyebilmesi olanak dışıdır. Bu durumda, rekabet politikaları arasındaki büyük farklılıkların giderilerek temel rekabet ilkelerinin belirlenmesi ve uyumlaştırılmaları gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır (Rodrik, 1997: 37).

Küresel rekabet kurallarının belirlenerek, küresel düzeyde ülkeler, firmalar ve endüstriler arası uyumlaştırılabilmesinin yanında rekabet gücünün artırılması için çalışmaların da yapılması gerekmektedir. Çünkü birçok ülke bu gücün artırılmasında tek başına hareket kabiliyetine sahip değildir. Küresel rekabet gücünün diğer deyişle küresel ticaretin verimliliğinin artırılmasında bu gücün seviyesinin belirlenmesi çok önemlidir. Özellikle gücün seviyesini belirleyen unsurların da bilinmesi ve karşılaştırılması alınacak önlemler ve politikalar açısından da önemlidir.

Küresel rekabetin gücünün belirlenmesine yardımcı olmak üzere “küresel rekabet gücü sıralaması” 1979 yılından bu yana düzenlenen bir endeks yardımı ile “Dünya Ekonomik Forumu” tarafından yapılmaktadır. Bu kapsamda yayınlanan “Küresel Rekabet Raporu” ülkelerin içinde buldukları durumu göstererek, neler yapmaları gerektiği konusunda adeta bir uyarıcı olarak görev yapmaktadır.

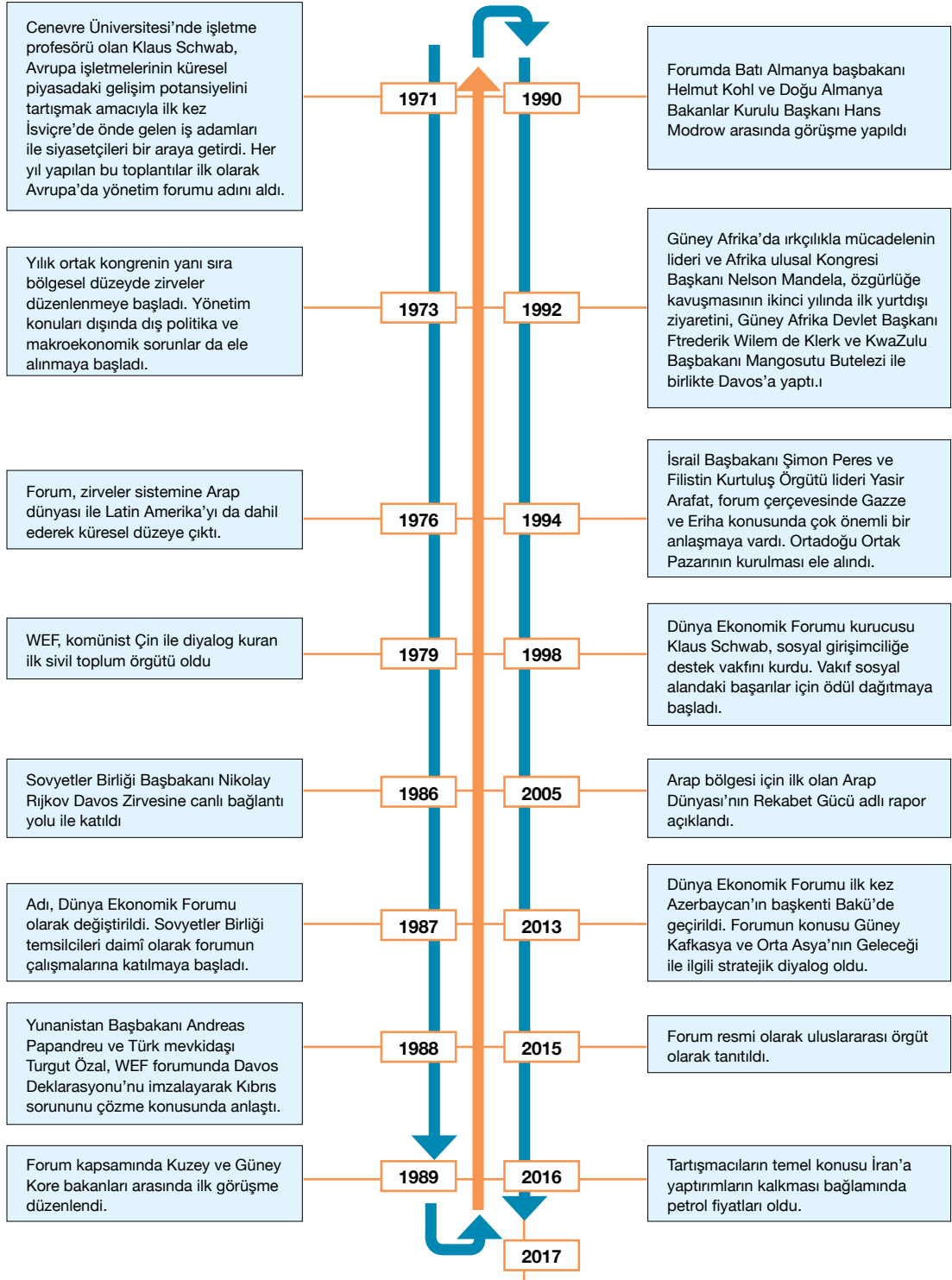
2. Dünya Ekonomik Forumu ve Küresel Rekabet

Dünya Ekonomik Forumu ilk olarak 1971 yılında Avrupa Yönetim Forumu (European Management Forum) olarak İsviçre’de faaliyete geçmiştir. Günümüzde ise küresel gündemi belirleyen ve küresel sermaye ilişkilerine aracılık eden bir küresel kuruma dönüşmüştür. Kurulduğundan bu yana her yıl Ocak ya da Şubat aylarında İsviçre’nin bir dağ kasabası olan “Davos” da düzenlendiği için adına “Davos Zirvesi”de denilmektedir.

Dünya Ekonomik Forumu(WEF) gerçekte, Cenevre Üniversitesi’nde işletme profesörü olan Klaus Schwab tarafından uluslararası anlaşmazlıkları çözmek için anılan tarihte bir platform olarak kurulmuştur. Foruma siyasi liderler ilk defa 1974 yılında davet edilmiştir. Foruma birçok ülkeden önemli iş adamları, siyasetçiler, bilim insanları ve sivil toplum örgütleri ile çok sayıda gazeteci ve haberci katılmaktadır. Küresel sorunların tartışıldığı bir zirve haline gelen forum, konferanslar, ikili görüşmeler, röportajların yapılmasının yanında yayınlanan araştırma raporları ile beklenen bir forum haline gelmiştir.

Forumun finansmanı temelde aynı zamanda forumun üyesi de olan bin kadar özel şirket tarafından karşılanır ve şirketlerin yönetim kurulu başkanları da foruma katılır. Resmi program kapsamında iki yüz kadar toplantı medyaya açık olarak yapılır. Resmi program dışında resmi olmayan buluşmalar ve toplantılar da oldukça ilgi çeker. Özellikle bazı özel sorunların taraflarınca tartışılması çok dikkat çekici ve önemlidir. Bunun yanında şirket ve devletlerin düzenledikleri özel davetler de güncel dünya sorunlarının tartışılması açısından uygun bir platform sunmaktadır.

Dünya Ekonomik Forumu klasik anlamda küresel ekonomik durumun ele alındığı ve gelecekle ilgili beklentilerin tartışıldığı bir toplantıdır. Ancak bunun giderek farklılaştığı ve artan güncel dünya sorunlarıyla ilgili konuların çok fazla ilgi odağı olduğu görülmektedir. Küresel ilişkiler arttıkça ortaya çıkan güncel sorunların herkesin sorunu olduğu en azından olma potansiyelinde olduğu bir gerçektir. Özellikle ticari engeller, ülkeler arası her türlü anlaşmazlıklar, yoksulluk, ekolojik denge ve çevre sorunları gibi konular da hemen herkesin ilgisini çeken konulardır. Aşağıdaki tabloda 1971-2017 yılları arasında Forumda öne çıkan ana konular ele alınmıştır. 1971 yılından bu yana düzenlenen Zirve şekilden de görüleceği gibi birçok ilke imza atmıştır.

Resmi olarak belirlenen başlık sorumlu liderlik olsa da mülteci krizi konusu bu yılki zirveye hâkim olmuştur.

Şekilden de izlenebileceği gibi, bir araya gelebilmesi imkansız gibi görünen tarafların bir araya gelerek ikili görüşmelerin sağlanması Davos Zirvesinin tarihsel süreci boyunca dikkati çeken ve ona değer katan bir durum olmuştur. Özellikle 1979'da Çin ile ilk diyalogun kurulması, Arap ve Latin Amerika ülkelerinin dahil edilmesi, henüz 1986 yılında Sovyetler Birliği ile toplantı esnasında canlı bağlantı kurularak görüşmenin yapılması, Türkiye ve Yunanistan arasındaki anlaşmazlığa ilişkin iki başbakanın görüştürülmesi, Kuzey ve Güney Kore Başkanları ile Doğu ve Batı Almanya arasında görüşme yapılması, Güney Afrika'nın bazı başkanları ile N. Mandela ilk ziyaretlerini Davos'a yapmaları bu kapsamda sayılabilir. Ayrıca İsrail Başbakanı ile Filistin Devlet Başkanı Y. Arafat arasındaki görüşmenin sağlanması da önemli bir adım olarak sayılabilir.

3. Küresel Rekabet Raporu ve Küresel Rekabet Endeksi

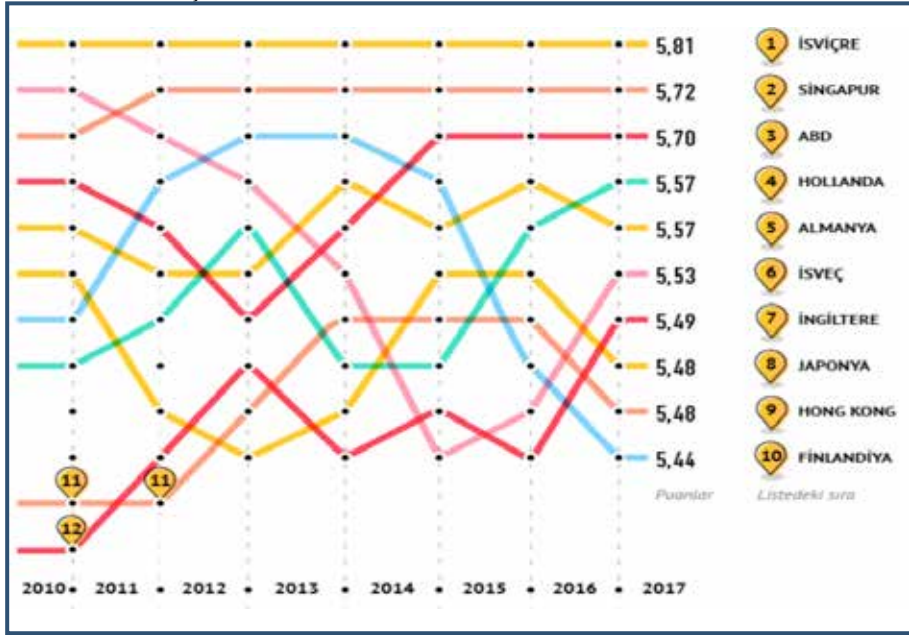
Küresel Rekabet Endeksi dünya ülkelerinin, rekabetçilik puanlarına göre sıralanmış bir listesidir. Ülkelerin rekabetçilik puanları Dünya Ekonomik Forumu tarafından her yıl tekrar edilen kapsamlı bir çalışma ile ölçülür. Hesaplama yöntemi: Alt endeks değerleri, göstergelerin aritmetik ortalaması alınarak hesaplanmaktadır. Bileşen değerleri, 1 ile 7 arasında bir puan (1 en kötü, 7 en iyi) olacak biçimde yapılarak; alt endekslerden genel endeks değerinin hesaplanması için ise ülkelerin bulunduğu gelişmişlik düzeyine göre farklı endeks ağırlıkları göz önünde bulundurulur.

Endekse veri sağlayan kaynaklar söz konusudur. Bunlar arasında, Uluslararası Para Fonu, Dünya Ekonomik Forumu, Dünya Sağlık Örgütü, Dünya Bankası, UNESCO, Uluslararası Çalışma Örgütü, OECD gibi uluslararası veritabanları ile "Yönetici Görüşü Anketi" adı verilen, 15 bölümden oluşan bir araştırma yer almaktadır. Bu araştırma son yıl en-

deksinde 14000'in üzerinde yöneticiye uygulanarak sonuçlandırılmıştır. Ayrıca Endeks üç alt endeks başlığı altında toplanarak, 12 bileşenden meydana gelmektedir. Ülkeler endekste üç kategoriye ayrılarak, kalkınmışlık düzeyleri açısından sınıflandırılmaya çalışılmaktadır. Bunlar; üretim faktörleri odaklı ekonomiler, verimlilik odaklı ekonomiler ve yenilik odaklı ekonomilerdir. Endekste temel gereklilikler başlığı da yer almaktadır. Bu kapsamda kurumsal yapı temasında kamu kurumlarına ve özel firmalara ilişkin 21 göstergenin yanında; altyapı temasında ulaştırma, elektrik ve telefon altyapısına ilişkin 9 gösterge sıralanmaktadır. Ayrıca, makroekonomik durum konusunda 5 gösterge, sağlık ve ilköğretim temasında 10 göstergeye yer verilmektedir.

Endekste verimlilik arttırıcılar başlığına da yer verilmiştir. Yüksek eğitim ve öğretim konusunda eğitimin nitel durumu, kalitesi ve iş başında eğitime ilişkin 8 gösterge, mal piyasasının etkinliği temasında rekabete ilişkin 16 gösterge, işgücü piyasasının etkinliği temasında esneklik ve yeteneklerin etkin kullanımına ilişkin 10 gösterge, finans piyasasının gelişmişliği temasında etkinlik, dürüstlük ve güvenilirliğe ilişkin 8 gösterge, teknolojik hazır bulunuşluk temasında teknolojiye hazır olma ve internet kullanımına ilişkin 7 gösterge, piyasa büyüklüğü temasında yurtiçi ve yabancı piyasa büyüklüğüne ilişkin 4 gösterge sıralanmaktadır. Bundan başka, yenilik ve gelişme faktörleri kısmında; iş gelişmişliği konusunda 9 gösterge ve AR-GE yenilik temasında 7 göstergeye yer verilmektedir. Böylece küresel rekabet endeksinde toplam 114 gösterge yer alarak, dünya küresel ticaret ve rekabet konusunda çok temalı bir yol haritası ortaya çıkarılmaktadır. 2017 Raporunda yer alan endeks kapsamında 138 ülke yer almaktadır. Söz konusu 114 gösterge bu ülkeler açısından ayrı ayrı hesaplanarak sıralama gerçekleştirilmiştir. Söz konusu Küresel Rekabet İndeksine göre ilk 10'a giren ülkeler Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2: Küresel Rekabet Endeksine Göre İlk 10 Ülke

Kaynak: Sputniknews, Dünya Ekonomik Forumu, <https://tr.sputniknews.com/infografik/201701181026820391-dunya-ekonomik-forumu-davos/>, (16.08.2017).

4. Dünya Ekonomik Forumu Araştırmasına Göre Uluslararası Rekabet Gücü

Küresel Rekabet Raporu'nda yer alan "rekabet gücü" kavramı genelde kabul gördüğü şekliyle ülkenin ürettiği mal ve hizmetlerin dünya pazarından aldığı pay demek değildir. Ülkenin sürdürülebilir büyümesine katkıda bulunan kurumların, politikaların ve üretim faktörlerinin tümünün verimliliğine dayanan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim yukarıda sözü edilen göstergelerin tümünün bu amaca yöneldiği söylenebilir. Küresel Rekabet Raporu'na kaynaklık eden "Küresel Rekabet Endeksi" ülkelerin rekabet düzeylerini ölçebilmek için geliştirilmiş nicelikselsel bir endekstir. Üç temel ilke üzerine inşa edilir. Bunlar;

- Rekabet gücü ölçümü on iki ana başlık altında yapılır;
- Faktör, verimlilik ve inovasyon temelli iktisadi gelişme unsurları göz önüne alınır;
- Ekonomiler sürekli bir dinamizm içinde bir aşamadan diğerine geçmek suretiyle gelişim gösterirler.

Görüldüğü gibi, Küresel Rekabet Endeksi uluslararası rekabet konusunda gerçekte makro iktisadi bir analize imza atmaktadır. Bu endeks sonuçta birçok bileşenin bir ortalamasını yansıtmaktadır. Aşağıda bu bileşenlerin analizinin yer aldığı tablodan görüldüğü gibi yukarıda sözü edilen üç temel bileşen on iki ayrı alt bileşenden meydana gelerek Küresel Rekabet Endeksi bileşenlerini oluşturmaktadır.

Tablo 1: Küresel Rekabet Endeksi Bileşenleri

Üretim Faktörleri Temelli Ekonomiler (1.Grup Ülkeler)	Temel Gereklilikler 1) Kurumsal yapı 2) Altyapı 3) Makroekonomik Çevre 4) Sağlık ve Temel Eğitim
Verimlilik Temelli Ekonomiler	Verimlilik Artırıcı Faktörler 1) Yükseköğretim ve Mesleki Eğitim
(2. Grup ülkeler)	2) Mal Piyasasının Etkinliği 3) Emek Piyasasının Etkinliği 4) Finansal Piyasanın Gelişmişliği 5) Teknolojik Altyapı 6) Piyasanın Büyüklüğü
İnovasyon Temelli Ekonomiler (3.Grup ülkeler)	İnovasyon ve Çeşitlilik Faktörleri 1) İş dünyasının çeşitliliği 2) İnovasyon

Kaynak: WEF, (2016), Küresel Rekabet Raporu 2016-2017.

Küresel Rekabet Endeksine göre küresel rekabet gücü ekonomiler arasında beş farklı kategoriye ayrılarak analiz edilmektedir. Buna göre sırasıyla faktör temelli ekonomiler; faktör temelli ekonomilerden verimlilik temelli ekonomilere geçiş; verimlilik temelli ekonomiler; verimlilik temelli ekonomilerden inovasyon temelli ekonomilere geçiş ve inovasyon temelli ekonomilerdir. Rekabetçilik endeksi bileşenlerine göre Türkiye'nin yeri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Rekabetçilik Endeksi Bileşenlerine Göre Türkiye'nin Yeri

Rekabetçilik Endeksi Bileşeni	138 Ülke Arasında Türkiye'nin Sıralaması (2016)	140 Ülke Arasında Türkiye'nin Sıralaması (2015)	144 Ülke Arasında Türkiye'nin Sıralaması (2014)
Kurumsal yapılanma	74	75	64
Altyapı	48	53	51
Sağlık ve ilköğretim	79	73	69
Yüksek öğretim ve işbaşında eğitim	50	55	50
Mal piyasalarının etkinliği	52	45	43
Pazar büyüklüğü	17	16	16
İnovasyon	71	60	56
İşgücü piyasaları	126	127	131
Makroekonomik ortam	54	68	58
Mali piyasaların gelişmişliği	82	64	58
Teknolojik hazırlık	67	64	55
İş dünyasının yetkinliği	65	58	50

Kaynak: Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabet Raporu, <http://ref.sabanciuniv.edu/tr/content/dunya-ekonomik-forumu-kuresel-rekabet-raporu-2016-2017>, (16.08.2017)

5. Küreselleşme Karşıtlığı ve Dünya Ekonomik Forumu'nun Eleştirisi

Düzenlenmeye başladığı 1971 yılından bugüne kadar geçen sürede Dünya ekonomisindeki ve ticaretindeki değişimlerin mi, yoksa Dünya Ekonomik Forumu'nda yapılan tartışmaların ve önerilen çözüm yollarının mı küresel ticarete ve küresel rekabete yön verdiği tartışmalı bir konudur. Tartışılmayacak olan ise, küresel ticaretin ve bu kapsamda artan rekabetin insanlığa yaratılan refahın eşit ve/veya adil olarak dağıtılmadığıdır. Bu alan çok problematik bir alandır. Özellikle gelişmemiş ülkelerde yoksulluk açlığa doğru evrilirken, gelişmekte olan ülkelerin hemen hepsi sıklıkla ekonomik krizlerle yüz yüze kalmaktadır. Özellikle ülke ekonomisini canlandırabilmek ve likit para sağlayabilmek için hükümetler, finansal piyasalar tarafından yaratılan "sıcak para" denilen ve çoğu zaman spekülasyon dalgalarına maruz kalan piyasalar ile var olmaya çalışmaktadırlar.

Forumun kurucusu Klaus Schwab 2017'de kırk yedinci düzenlenen Zirve'de yaptığı konuşmada giderek artan popülist söylemlerin tehlikesine vurgu yaparak, küreselleşmenin onun nimetlerinden yararlanan küçük bir elit gruba hizmet etmemesi gerektiğini belirtmiştir. Aksine Küreselleşme çoğunluğun faydasına olacak şekilde işlemesi gereken bir süreç olup, karmaşık küresel sorunların çözümlerinin de çok yönlü olması gerekmektedir. Küresel risklerin giderek arttığı dünyamızda özellikle sosyal eşitsizlikler de giderek artmaktadır (Bkz. Oxfam Raporu). Davos toplantısından bir hafta önce yayınlanan Küresel Risk Raporu'nda en önemli küresel risk olarak "popülizm" ve "kutuplaşma" gösterilmektedir. Her yıl düzenlenen Forum giderek daha çok güvenlik riskleri ve tehlikeleri ile karşılaşmaktadır. Küreselleşme karşıtları bireysel ya da örgütsel olarak büyük ve önemli protestolar, gösteriler yaparak Davos'ta toplantı için bulunanlar üzerinde baskı ve güvenlik tehdidi oluşturmaktadırlar. Bu nedenle Forum bütçesinin önemli bir kısmı güvenlik tedbirlerine ayrılmaktadır. Son toplantının bütçesi olarak belirlenen sekiz milyon Euro'nun önemli bir kısmının sadece güvenlik için harcandığı bilinmekte-

dir.

Özellikle bu yıl "mülteci krizi"nin gölgesinde yapılan toplantıda önemli güvenlik riskleri ortaya çıkarak, başlı başına tartışılması gereken bir konuyu ortaya çıkarmıştır. Küreselleşmenin olumsuz etkileri ve eleştirisi konusu Davos katılımcılarının birçoğu tarafından popülist tavrı ve söylemleri olarak da görülmüştür.

Dünya Ticaret Forumu küresel ticaret ile ilgili önemli etkilere sahiptir. Bununla birlikte yine bu etkilerle ilgili önemli eleştirilere de maruz kalmaktadır. Küresel düzeydeki konuların iş çevreleri, politikacılar ve Sivil Toplum Kuruluşları (NGO's) tarafından tartışılmasını ve mümkünse çözüme kavuşturulmasını sağlayan önemli bir anahtar olarak görülebilir. Eleştirel anlamda ise, Forum, spesifik olarak yıllık toplantı, politik liderlerin seçmenlerini, iş insanlarının hissedarlarını hesaba katmadan karar aldıkları küçük bir mekandan başka bir şey değildir. Bunun yanında, forum iyi bilinen ve küresel ticarete hem yol haritası olarak hem de fikrî anlamda referans veren bir organizasyon olarak oldukça uzun ömürlü olmuştur. 2016-2017 yılı toplantısında seçilen konunun sadece bu yıla özgü olmadığı ve gelecek yıllara yansiyacak çok önemli etkileri olacak bir konu olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki "dördüncü endüstri devrimi"nin insanlığın faydasına nasıl kullanılacağı tartışmasını başlatmıştır. Üretime, dağıtım ve tüketim sistemlerine, çok daha güçlü, akıllı ve ucuz sensörler ile mobil internete nasıl yansiyacağı ve en önemlisi yapay ve öğrenen makinelerin insanlık için nasıl bir dünya oluşturacağı üzerinde dikkatlerin toplanmasına neden olmuştur.

Forumun bir başka eleştiri konusu ise, cinsiyet eşitsizliğidir. Çok uluslu şirket yöneticileri arasında çok sayıda kadın olsa da Forumdaki temsil oranlarının düşük olması nedeni ile eleştiri getirilmektedir. Forumda yer alan kadın katılımcıların oranının yüzde yirmi olduğu söylenmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Küresel rekabet politikalarının belirlenmesi ve uygulanması üzerinde etkili olan önemli kurumlardan biri

-bir sivil inisiyatif olarak adlandırılabilir- “Dünya Ekonomik Forumu”dur. Forumun küresel ticaret ve rekabet üzerindeki etkileri Forum kapsamında yayınlanan “rekabet endeksi” nde her yıl ülkelerin rekabet sıralaması gösterilmekte ve hazırlanan “rapor” da küresel rekabete ilişkin makro analiz boyutu da yer almaktadır. Çalışmada Forum’un oluşturulduğu ilk yıllardan bu güne geçen sürede gelişimi, konuları ve endeks değerleri incelenmeye çalışılmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, forum kırk yedi yıldır ülkeler arası ticarete ve rekabete işlediği konularla, bir araya gelemeyecek durumda olan liderleri, önderleri, hatta ülkeleri bir araya getirmesi ile ve bazı konuları öne çıkararak geleceğin küresel rekabet konularını oluşturmasıyla çok önemli fonksiyonlar üstlenmiş görünmektedir. Diğer yandan küresel güçleri öne çıkarması ve piyasa ekonomisi güçlerinin sektörel, sosyal ve siyasi taraflarının bir araya getirilmesi ile ortaya çıkan “güçlüler diyalogu” ya da “zenginler klübü” imajının eleştirel boyutu da söz konusu olmaktadır.

Forumun her yıl düzenlendiği Davos kasabası toplantı süresince özellikle son yıllarda önemli protestolara, gösterilere maruz kalmaktadır. Bunun yanında, yazılan birçok makale, haber ve iletişim kanalları ile eleştirel yaklaşımlarda bulunmaktadır. Çünkü küresel ticaretin ve rekabetin hızlandığı iki binli yıllar sonrası özellikle gelişmemiş ülkelerdeki yoksulluk sorununun giderek açığa geçiş yaptığı ve sıklıkla ülke ekonomilerinin ekonomik krizlerle karşılaştığı bilinmektedir. Gelişmiş ülkelerde dahi yoksulluk ve bölüşüm sorunlarının artması mevcut küresel ilişkilerin gözden geçirilmesi taleplerini de arttırmaktadır. Bunun nedenleri arasında gösterilen küreselleşme hareketlerinin adeta sembolleştiği “Dünya Ekonomik Forumu” da bu nedenlerle yoğun olarak eleştirilmektedir.

Çalışma kapsamında incelenen konular ışığında, Forumun küresel ticaret ve rekabet politikaları konusunda önemli etkilerinin olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte konuşulan ve tartışılan konuların çıktılarının yoksulluğun azaltılması, açıklık mücadelesinde

etkinliğin sağlanması, sosyal adaletsizliğin giderilmesi, istihdamın ve sermayenin yetersizliğinin önüne geçilmesi vb gibi konularda çözüm yolları sunmadığı ve/veya sunmadığı görülmektedir. Bu nedenle Forumun gözden geçirilerek, dünyada oluşan küresel sosyal adaletsizlik, yoksulluk, göç, yetersiz beslenme, yetersiz ve dengesiz sermaye hareketleri vb. konularda dünyanın gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelere de destek olması üzerinde yeni hedefler geliştirilerek, tedbirler alınması önerilebilir.

Kaynakça

- Atiyas, İzak; (2000), “Rekabet Politikasının İktisadi Temelleri Üzerine Düşünceler”, Rekabet Dergisi, Sayı 1, (Ocak), ss.25-46.
- Çivi E., Erol İ., İnanlı T. Ve Erol E. D. (2008), “Uluslar arası Rekabet Gücüne Farklı Bakışlar”, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Celal Bayar Üniversitesi, Cilt:4, Sayı: 1, ss. 1-22, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/69120> (30.07.2017)
- Demir, Ömür; (1998), “Dünya Ticaret Örgütü’nün Yeni Çalışma Konusu: Ticaret ve Rekabet Politikaları arasındaki İlişki”, Dış Ticaret Dergisi, Yıl:3, Sayı:9, (Nisan), ss.48-72.
- International Economics.
- Kazgan, Gülten; (1997), Küreselleşme ve Yeni Ekonomik Düzen: Ne Getiriyor? Ne Götürüyor? Nereye Gidiyor?, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kılıçbay, Ahmet; (1985), Türkiye’de Piyasa Ekonomisi, İstanbul, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayın No: 509.
- Küresel İnovasyon Endeksi 2014 Raporu <https://www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/gii-2014-v5.pdf>
- Küresel İnovasyon Endeksi 2015 Raporu <https://www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/GII-2015-v5.pdf>
- Küresel İnovasyon Endeksi 2016 Raporu http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2016.pdf
- Küresel İnovasyon Endeksi 2017 Raporu http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2017.pdf
- Küresel Rekabet Edebilirlilik Endeksi 2014-2015 Raporu http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf
- Küresel Rekabet Edebilirlilik Endeksi 2015-2016 Raporu http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf
- Küresel Rekabet Edebilirlilik Endeksi 2016-2017 Raporu <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/competitiveness-rankings/>
- Özsunay, Ergun; (1985), Kartel Hukuku, İstanbul, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Rodrik, Dani; (1997), Has Globalization Gone too Far?, Washington, Institute for
- Smith, Adam; (1997), Ulusların Zenginliği, çev. Ayşe Yunus ve Mehmet Bakırcı, İstanbul, Alan Yayıncılık